

Ks. dr hab. Tadeusz Syczewski, emerytowany prof. KUL
Katedra Historii, Norm Ogólnych, Prawa Sakramentów
i Instytutów Życia Konsekrowanego
Instytut Prawa Kanonicznego
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Recenzja rozprawy doktorskiej

ks. mgra lic. JACKA ZBIGNIEWA KRZESIŃSKIEGO

**pt. „Teologiczne znaczenie posługi lektora w życiu Kościoła w świetle
„Obrzędów ustanowienia lektorów i akolitów oraz przyjęcia kandydatów do
diakonu i prezbiteratu”, Warszawa 2025, s. 199, napisanej na
Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Wydział
Teologiczny, pod kierunkiem ks. prof. dra hab. Jacka Nowaka SAC.**

Paweł VI, Papież w *Liście Apostolskim Motu Proprio „Ministeria Quaedam”* pisze, że „Pewne posługi dla prawidłowego sprawowania Bożego kultu i służenia Ludowi Bożemu zostały ustanowione przez Kościół stosownie do potrzeb już w bardzo dawnych czasach. Powierzano w ten sposób wiernym wypełnianie pewnych czynności liturgicznych oraz dzieł miłości, dostosowywanych do zmieniających się okoliczności. W Kościele łacińskim zawsze wielką wagę przywiązywano do odpowiedniej formacji lektora i akolity. Również w obowiązujących przepisach Kościoła łacińskiego zwraca się szczególną uwagę na dobre przygotowanie biblijne, liturgiczne, duchowe i dogmatyczne kandydatów na lektorów. Ważnym elementem w tym przygotowaniu jest zwrócenie uwagi na stronę fonetyczną przyszłej posługi kandydatów. Publiczne czytanie słowa Bożego kieruje się szczególnymi zasadami. Mauro Paternoster, włoski teolog zauważa, że w tym względzie należy pamiętać o kilku bardzo istotnych zasadach: nie czyta się innym w ten sposób, jakby czytało się sobie samemu, nie czyta się także i w ten sposób, jakby rozmawiało się z przyjaciółmi w barze. To słowo ma przede wszystkim brzmieć, nabierać „swojej barwy”, ma być dobrze słyszane, ponieważ lektura tekstów liturgicznych jest swego rodzaju proklamacją (por. M. Paternoster, *Al. Servizio della Parola, il minister del Lettore*, Frascati 1988, s. 88-96).

Podczas czytania słowa Bożego nie ma miejsca na improwizację. Tekst czytać wcześniej musi być dobrze znany lektorowi. Należy zwrócić szczególną uwagę na wyrazy trudniejsze w tekście. Lektor ma sam najpierw dobrze zrozumieć to, co czyta. Czytanie Pisma świętego w zgromadzeniu liturgicznym wymaga z jednej strony odpowiednich kompetencji, wiedzy, ale także zdolności naturalnych.

Drugi Sobór Watykański w Konstytucji o liturgii świętej *Sacrosanctum Concilium* zwraca uwagę na właściwe przygotowanie do posługi lektora i akolity: *Należy więc starannie wychować te osoby w duchu liturgii oraz przygotować je do odpowiedniego i zgodnego z przepisami wykonywania przysługujących im czynność* (Konstytucja o liturgii świętej, *Sacrosanctum Concilium*, nr 29).

Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 r. stanowi, że *Mężczyźni świeccy, posiadający wiek i przymioty ustalone dekretem konferencji episkopatu, mogą być na stałe przyjęci, przepisany obrzęd liturgiczny, do posługi lektora i akolity, udzielenie jednak tych posług nie daje im prawa do utrzymania czy wynagrodzenia ze strony Kościoła* (Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 r., kan. 230, § 1). W kanonie 230, § 1 mowa jest tylko o mężczyznach, § 2 i 3 tegoż kanonu stanowi, że świeccy mogą być czasowo wyznaczeni do pełnienia funkcji lektora, komentatora, kantora itp. Paragraf 3 tego kanonu zawiera wymaganie obowiązujące do godziwości: zaistnienia sytuacji konieczności i braku szafarzy. Jednak, gdy nie ma spełnionych obydwu warunków, skutkuje to tym, że dopuszczenie świeckich do pełnienia tych posług będzie aktem poważnie niegodziwym.

II Polski Synod Plenarny (1991-1999), uwzględniając warunki polskie, stanowi, że *Mężczyźni świeccy, którzy ukończyli przynajmniej dwadzieścia pięć lat, cieszą się dobrą opinią, posiadają odpowiednie przymioty i są przygotowani do swych zadań poprzez odpowiednią formację, mogą być przyjęci do posługi akolity. Posługi lektora można udzielać w wieku wcześniejszy* (II Polski Synod Plenarny, *Liturgia Kościoła po Soborze Watykańskim II*, nr 84, s. 197).

Konferencja Episkopatu Polski uchwaliła dnia 2 października 2007 roku, na 341 Zebraniu Plenarnym Konferencji, *Instrukcję w sprawie udzielania posługi lektora i akolity świeckim mężczyznom*, w której zawarte są zasady udzielania tych posług oraz sposób prowadzenia odpowiedniej formacji kandydatów, jak również wskazane są cechy wymagane od kandydatów do tej posługi.

Wyrażam wielką radość z podjęcia tego tematu na seminarium naukowym z Liturgiki, prowadzonym pod kierunkiem Ks. prof. dra hab. Jacka Nowaka SAC, który od wielu lat na swoim seminarium podejmuje bardzo ciekawe badania dotyczące spraw związanych z życiem liturgicznym Kościoła – w tym konkretnym przypadku chodzi o teologiczne znaczenie posługi lektora i akolity w życiu Kościoła według *Obrzędów ustanowienia lektorów i akolitów oraz przyjęcia kandydatów do diakonatu i presbiteratu*. Jest to problem, który z pewnością od samego początku istnienia Kościoła miał i ma do dzisiaj – szczególnie w czasach po Soborze Watykańskim Drugim i po wydaniu *Obrzędów ustanowienia lektorów i akolitów oraz przyjęcia kandydatów do diakonatu i presbiteratu*, *Dyrektorium Duszpasterstwa służby liturgicznej Konferencji Episkopatu Polski*, *Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku* oraz *Katechizmu Kościoła Katolickiego*, jak też innych licznych dokumentów Kościoła – ogromny wpływ na stosunek do wiary, praktyk religijnych wiernych i świadomego uczestnictwa w liturgii.

Tego rodzaju badania naukowe – tak od strony liturgiczno-duszpasterskiej, jak i prawnej – mają także na celu rozwijanie wiary poprzez zdobywaną wiedzę, ożywianie praktyk religijnych i moralnych, upowszechnianie nauki Kościoła, głębsze ożywienie Kościoła i angażowanie się w Jego zadania wiernych.

Niniejsza recenzja zawiera następujące punkty:

- opis rozprawy doktorskiej
- ocenę merytoryczną pracy
- ocenę formalną pracy
- wniosek końcowy.

1. Opis rozprawy doktorskiej

Ks. mgr lic. Jacek Zbigniew Krześciński przedstawił swoją rozprawę doktorską jako monografię o charakterze teologiczno-pastoralno-prawnym, jak również historycznym, mającą na celu przede wszystkim pogłębienie teologicznego znaczenia posługi lektora i akolity w życiu Kościoła. Zagadnienie to jest szczególnie bliskie autorowi rozprawy jako duszpasterzowi. Sam autor pracy we wstępie napisał, że „Posługi lektora i akolity są zatem aktualizowaniem kapłaństwa chrzcielnego, a nie jak dotąd je postrzegano jako stopnie święceń. Nie jest to jedynie jakieś doprecyzowanie pojęć, ile istotowa różnica” (*Wstęp*, s. 22). To między innymi temu ma służyć dobrze przeprowadzona formacja kandydatów do posługi lektora i akolity w życiu Kościoła.

Należy podkreślić, że zagadnienie to ciągle wymaga nowego spojrzenia i doskonalenia formacji do posługi lektora i akolity na różnych jej etapach. Chodzi tu przede wszystkim o potrzebę formacji duchowej i intelektualnej. Niezmiernie czymś ważnym jest odpowiednio przygotowany sam program takiej formacji i dobór odpowiednich formatorów z różnych dyscyplin: biblijnej, dogmatycznej, prawnej, historycznej, fonetycznej.

Za główny cel niniejsze pracy stawia sobie Autor głębsze ukazanie teologicznego znaczenia posługi lektora w życiu Kościoła według obowiązujących *Obrzędów ustanowienia lektorów i akolitów oraz przyjęcia kandydatów do diakonatu i prezbiteratu*, jak również innych norm prawno-liturgicznych wydanych na ten temat. Wszystkie dokumenty omawiające posługi lektora i akolity wzajemnie się uzupełniają, ukazując nowe spojrzenie na te posługi w życiu Kościoła łacińskiego.

Chociaż na temat posługi lektora i akolity powstały opracowania naukowe, to należy bardzo wyraźnie podkreślić, że tematyka ta ma charakter pionierski, oryginalny i stanowi nowe i bardzo ciekawe ujęcie problemu związanego z teologicznym znaczeniem tych posług w Kościele łacińskim.

Dysertacja ta ma charakter analityczno-syntetyczny. Autor swoje badania naukowe oparł na *Obrzędach ustanowienia lektorów i akolitów oraz przyjęcia kandydatów do diakonatu i prezbiteratu (wersja polska, Katowice 2014)*, *Pontificale Romanum ex decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Paulii PP. VI promulgatum, De institutione lctorum et acolythorum, de admissine inter candidatos ad diaconatum sacro caelibatu amplectendoi*, *Typis Polyglottis Vaticanis, MCMLXXII*), *Piśmie Świętym*, *Dokumentach Urzędu Nauczycielskiego Kościoła*, *Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 r*, *Katechizmie Kościoła Katolickiego*. Ponadto cennymi materiałami źródłowymi dla niniejszej dysertacji były liczne dokumenty Kościoła Powszechnego. Posłużył się również bogatą w tym względzie literaturą poruszającą w sposób bezpośredni, czy też pośredni omawianą tematykę w niniejszej pracy. Sformułowanie tematu chociaż jest dość rozbudowane, to jest poprawne i jak najbardziej uzasadnione. Należy podkreślić, że zagadnienie to w takim ujęciu nie zostało dotychczas opracowane. Stąd niniejsza rozprawa jest bardzo cenna zarówno dla teologów, liturgistów, prawników, duszpasterzy zajmujących się szczególnie formacją służby liturgicznej, jak i alumnów wyższych seminariów duchownych. Autor przedstawia podjęte zagadnienia w sposób interesujący, oryginalny, twórczy i głęboki.

Zgromadzony w pracy materiał jest bardzo pomocny w przybliżaniu zagadnienia teologicznego znaczenia i formacji posługi lektora i akolity w życiu Kościoła Powszechnego, jak i partykularnego. Pozwala ponadto skutecznie poszukiwać odpowiedzi na nurtujące i ciągle aktualne pytania dotyczące odpowiedniej formacji do tych posług w życiu Kościoła. W czasach obecnych często z braku odpowiedniej formacji w tym względzie powstaje wiele problemów natury prawno-liturgicznej. Każde takie opracowanie naukowe jest pożyteczne i bardzo praktyczne dla przybliżenia podstawowych prawd dotyczących prawidłowego rozumienia tych posług i głębokiego przeżywania

liturgii. Dobrze prowadzona formacja lektorów i akolitów ma wielki wpływ na *ars celebrandi* oraz na rozumienie samej liturgii.

Główny cel pracy i zastosowane w niej metody naukowe przyczyniają się do podziału pracy na cztery logicznie ze sobą powiązane rozdziały. Zamyka ją zakończenie, podsumowujące wyniki badań zaprezentowanych wcześniej. Należy podkreślić, że każdy rozdział pracy poprzedzony jest dobrym, rzeczowym wstępem, co nie tylko odpowiada metodologicznym wymogom, lecz potwierdza także dobrą znajomość omawianego problemu. W zakończeniu poszczególnych rozdziałów autor podsumowuje także wyniki kolejnych etapów swoich badań, co niewątpliwie znacznie podnosi wartość pracy.

W zakończeniu pracy autor niekiedy niepotrzebnie odwołuje się do analizy niektórych myśli poruszonych już wcześniej. W zakończeniu mogłoby być więcej konkretnych duszpasterskich propozycji co do formacji lektora i akolity.

Chociaż na podobne tematy napisano wiele różnego rodzaju opracowań naukowych z zakresu teologii, w tym wypadku liturgiki, to należy zaznaczyć, że rozprawa księdza mgra lic. Jacka Zbigniewa Krześcińskiego jest pierwszą tego rodzaju pracą, próbującą na szerszym, teologiczno-duszpasterskim, a także historyczno-prawym tle przedstawić tematykę teologicznego znaczenia posługi lektora i akolity w Kościele łacińskim. Autor pragnął ukazać wielopłaszczyznowo ten problem – jak wyżej wskazano – od strony teologicznej, liturgicznej, prawnej, historycznej i duszpasterskiej.

Zebrane materiały źródłowe i wyprowadzone wnioski mogą być wykorzystane przez teologów, liturgistów, kanonistów a szczególnie duszpasterzy pracujących ze służbą liturgiczną w parafiach.

Wydaje się czymś naturalnym i oczywistym, że ukazanie się drukiem niniejszego opracowania byłoby bardzo pożyteczne i nawet wskazane po uprzednim uwzględnieniu kilku drobnych poprawek.

2. Ocena merytoryczna pracy

Rozprawa jest owocem niesłuchanie wytrwałej pracy badawczej. Autor wnikliwie przeanalizował liczne dokumenty Kościoła, zwłaszcza *Pontificale Romanum ex decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Paulii PP. VI promulgatum, De institutione lectorum et acolythorum, de admissine inter candidatos ad diaconatum sacro caelibatu amplexendoi, Typis Polyglottis Vaticanis, MCMLXXII, Obrzędy ustanowienia lektorów i akolitów oraz przyjęcia kandydatów do diakonatu i prebiteratu, Dyrektorium duszpasterstwa służby liturgicznej, Drugiego Soboru Watykańskiego, Stolicy Apostolskiej, Kongregacji, nauczanie papieża, Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 roku, Katechizm Kościoła Katolickiego, Konferencji Episkopatu Polski, księgi liturgiczne, dokumenty wykonawcze II Polskiego Synodu Plenarnego (1991-1999), Poznań 2001.*

Treść dysertacji jest zgodna z jej tematem.

W pierwszym rozdziale Autor przedstawia stanowisko Magisterium Kościoła wyjaśniając je w trzech paragrafach, a mianowicie kontekst przedsoborowy, naukę Soboru Watykańskiego II oraz dokumenty papieża Pawła VI. Paragraf 2 tego rozdziału „Nauka Soboru Watykańskiego II”, pkt 2.3. „Odnowienie roli świeckich w życiu Kościoła” umieściłbym jednak w rozdziale II pracy „Udział wiernych świeckich w kapłaństwie Chrystusa”.

W drugim rozdziale autor omówił szczegółowo udział wiernych w kapłaństwie Chrystusa. Przede wszystkim zwrócił uwagę na funkcję kapłańską, profetyczną i królewską. Kapłaństwo chrzcielne jest fundamentem posług lektora i akolity. Rozdział ten nie budzi żadnych zastrzeżeń.

W trzecim rozdziale swojej dysertacji autor ukazał tajemnicę obecności Chrystusa w słowie Bożym i Eucharystii. Tutaj wielką rolę odgrywają również lektorzy i akolici. W tym rozdziale w 1 paragrafie: pkt. „Obecność Chrystusa” połączyłbym w jeden paragraf „Obecność Chrystusa w liturgii i obecność

Chrystusa w słowie i Eucharystii”. Inaczej robi to wrażenie, że liturgia – słowo – Eucharystia to coś innego.

W rozdziale czwartym pracy autor ukazał konieczność formacji związanej z posługą lektora i akolity. Poruszył tutaj potrzebę formacji duchowej i intelektualnej. Przedstawił w jaki sposób należy formować lektorów i akolitów. Na co winno się zwrócić szczególną uwagę w tej formacji. Jaką zasadniczą wiedzę powinni posiadać lektorzy i akolici, by mogli jak najlepiej wypełniać swoje zadania w Kościele. W tym rozdziale w paragrafie 3 Autor umieścił „Wynagrodzenie za pełnienie posługi”, ten punkt tego paragrafu dałbym jako osobny 4 paragraf tego rozdziału pracy.

W pracy widać umiejętne wykorzystanie przez autora danych, uzyskanych na podstawie dokonanej analizy źródeł, w celu sformułowania wyników badań w formie konkretnych wniosków przy poszczególnych rozdziałach. Należy też podkreślić dojrzałość naukową autora.

Źródeł w pracy jest 59 pozycji, opracowań 36 pozycji oraz literatura pomocnicza 49 pozycji. Łącznie – 144 pozycje. Jednak wśród źródeł po źródłach podstawowych umieściłbym jednak „Magisterium Kościoła” a potem: „Księgi liturgiczne” a następnie „źródła pomocnicze”. Autor odwołuje się do Kodeksu Prawa kanonicznego z 1917 r, ale nie umieścił go w wykazie źródeł. Należy także konsekwentnie pisać tytuły dzieł: raz autor pisze „Kodeks Prawa Kanonicznego z 1917 r” dużymi literami, s. 64; innym razem „Kodeks prawa kanonicznego z 1983 r” małymi literami. Przy cytowaniu kanonów poprawniej jest pisać „Kodeks stanowi” niż „Kodeks poleca”, s. 68.

Po Soborze Watykańskim II używamy nazwy „Liturgia Godzin” a nie „Brewiarz”, np. s. 87 u góry „w brewiarzowych tekstach”.

Niekiedy w pracy zdarzają się powtórzenia tych samych wyrazów obok siebie: s. 125, drugi akapit od dołu: „Konsekwencją tego miało, miało być przepracowanie tekstów biblijnych”; podobnie jest s. 127: „...ostatnie słowa

Chrystusa wypełniają się w liturgii. Liturgia staje się odtąd szczególnym miejscem obecności Chrystusa”.

Źródła pracy są podwójne. Z jednej strony widzimy normatywne dokumenty Kościoła, szczególne miejsce zajmuje źródło podstawowe, czyli *Obrzędy ustanowienia lektorów i akolitów oraz przyjęcia kandydatów do diakonatu i prezbiteratu* oraz Magisterium Kościoła, Księgi liturgiczne i źródła pomocnicze, Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 r. Źródła te wykorzystał autor bardzo dokładnie, poprawnie, zgodnie z regułami naukowymi.

3. Ocena formalna pracy

Autor bardzo dokładnie opisał metody, którymi posłużył się w pracy: syntezy, analizy oraz metody z hermeneutyki liturgicznej: historyczno-krytyczną i analizą strukturalną. Dzięki tym metodom Autor dokonał krytycznej analizy tekstów źródłowych. Metody te w całej rozprawie doktorskiej wykorzystał prawidłowo. Nakreślił też stan badań dotyczący przedmiotu jego rozprawy i omówił bardzo dokładnie terminologię, którą posługuje się w dysertacji.

Pod względem formalnym zapis bibliograficzny i sposób posługiwania się przypisami są poprawne.

Starannie przygotowany jest zestaw skrótów, którymi Autor konsekwentnie posługuje się w całej pracy. Wykaz skrótów zrobiony jest prawidłowo

W kilku wypadkach są rozbieżności w zapisie. W spisie treści w rozdziale I, paragraf 2 jest: „Nauka Soboru Watykańskiego II”, w korpusie pracy s. 40 jest: „Nauka II Soboru Watykańskiego”; w spisie treści w rozdziale I, paragraf 3 „Dokumenty papieża Pawła VI” pkt 3.4 jest „Obrzęd przyjęcia kandydatów do diakonatu i prezbiteratu, związane z nim prawa i obowiązki”, w korpusie pracy s. 68 jest „Obrzęd przyjęcia kandydatów do diakonatu i prezbiteratu oraz związane z nim prawa i obowiązki”.

W rozdziale III pracy, w paragrafie 3, 3.1 jest „Obrzęd ustanowienia akolitów”, w korpusie pracy, s. „Obrzęd ustanowienia akolity”, s. 160.

Rozdział I, paragraf 2 pkt 1 tego paragrafu we wprowadzeniu zbyt często jest odwoływanie się do poprzedniego pkt pracy, bo to robi wrażenie powtórzenia, pierwszy akapit, s. 41.

Autor posługuje się terminem „Sobór” w różnych wersjach, np. II Sobór Watykański”, innym razem „Sobór”, tym bardziej, że odnosi się także do „Soboru Trydenckiego”, s. 42, 434, 44, 86.

W przypisach niekiedy nie wiadomo, o które dzieło chodzi, np. przypis 6, s. 18 por. B. Nadolski, dz. cyt. – było kilka dzieł tego autora, należałoby podać przynajmniej początek tego dzieła; przypis 79, s. 35; przypis 82, s. 36. Podobnie rzecz się ma z innym autorami, np. A. Nowowiejski, przypis 10, s. 26; 103, s. 39 (były cytowane 2 dzieła tego autora), przypis. 19, s. 27, przypis 22, s. 28; B. Margański, przypis 44, s. 30 (były 3 dzieła tego autora). Brak tutaj jest konsekwencji, bo innym razem pisze tytuł dzieła przy Margańskim, np. przypis 94, s. 37 albo przy Nadolskim, przypis 96, s. 37.

Przy B. Nadolskim, przypis 96, s. 37 autor podaje: „Leksykon..., dz. cyt., s. 63”, o który Leksykon chodzi (były cytowane 2 Leksykony: Leksykon liturgii i Leksykon symboli liturgicznych)?

Brak ujednolicenia zapisu w przypisach raz przy tym samym dziele pisze „Tamże”, innym raz z kolei powtarza tytuł dzieła, np. przypis 176, 177, s. 152; przypis 310 i 311, s. 172; przypis 6 i 7, s. 174.

Niekiedy w przypisach raz podaje numer cytatu i stronę, innym razem tylko nr, np. przypis 86, s. 189.

Po por. autor pisze „Tamże” dużą literą, po por. winno się pisać „tamże” małą literą.

Przy egzegezie tekstów biblijnych raz pisze por., innym razem brak por., np. s. 39 u góry.

Na s. 129 aż 11 razy używa tytułu „Chrystus”, można byłoby posłużyć się tytułem „Jezus”, „Syn Boży”, „Zbawiciel” itd.

Przy cytowaniu dokumentów Kościoła lepiej posługiwać się słowem, że „dokumenty podkreślają, akcentują” niż „dokumenty zauważają”.

Na s. 150 – „Pouczenie liturgiczne biskupa” – cytuje cały tekst, myślę, że nie było takiej potrzeby.

Zdarzają się także drobne błędy drukarskie, np. jest „pontyfiacale”, winno być „pontyficale”.

Wszelkie wyżej zgłoszone zastrzeżenia dotyczą drobnych uchybień, które nie obniżają w żaden sposób wartości pracy. Ewentualnie należy je jedynie uwzględnić przy wydaniu pracy drukiem.

Proszę doktoranta o odpowiedź na następujące trzy pytania, które mnie bardzo interesują, a mianowicie:

- 1. Co ksiądz doktorant myśli na temat formacji liturgicznej w diecezjach do posługi lektora dorosłych mężczyzn?**
- 2. Proszę o ustosunkowanie się do następującego zagadnienia: czy pokarmy na stół wielkanocny mogą błogosławić lektorzy i akolici? Czy to prawo dotyczy ustanowionych świeckich lektorów i akolitów czy tylko przyjmujących te posługi jako etap podczas formacji do diakonatu i prezbiteratu? Różnie jest to rozumiane.**
- 3. Co ksiądz doktorant myśli na temat lektoratu i akolitu kobiet w Kościele łacińskim?**

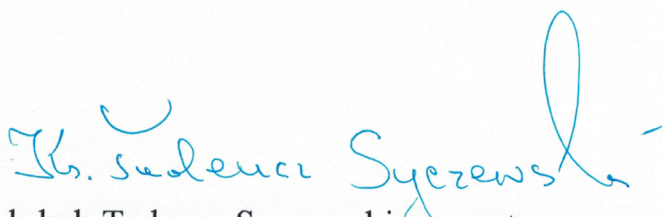
Wniosek końcowy

Do najważniejszych walorów niniejszej pracy należą: umiejętność eksploracji źródeł, literatury źródłowej i przedmiotu, logiczność i jasność przeprowadzania wywodu. Temat pracy został właściwie dobrany. Układ pracy jest logiczny i odpowiada na postawiony problem. Poszczególne rozdziały dysertacji są ze sobą logicznie powiązane i nie budzą wątpliwości. Źródła pracy są wystarczające i zostały przez autora wykorzystane poprawnie. Język pracy jest poprawny. Styl właściwy.

Kwalifikacyjna ocena rozprawy każe także wskazać na jej znaczenie pionierskie. Praca jest oryginalna, interesująca. W bogatej literaturze opisującej poruszany temat, autor potrafił odnaleźć swój punkt widzenia i konsekwentnie przeprowadził go w swojej dysertacji.

Stwierdzam przeto, że przedłożona do recenzji rozprawa doktorska **Księdza mgra lic. Jacka Zbigniewa Krzesińskiego spełnia wszelkie wymogi metodologiczne, formalne i merytoryczne - zgodnie z ustawą o stopniach naukowych i tytule naukowym.** Daje to podstawę do kontynuowania przewodu doktorskiego, a także umiejętność prowadzenia pracy naukowej w rozumieniu art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. Nr 65, poz. 595 z późn. zm.) i wnoszę o przyjęcie rozprawy doktorskiej i dopuszczenie do jej publicznej obrony przez Radę Dyscypliny Nauk Teologicznych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

Lublin, 23. 06. 2025 r.

Ks. dr hab. Tadeusz Syczewski, emerytowany prof. KUL